

การคุกคามทางเพศ ในสังคมไทย

Sexual Harassment in Thai Society

แพ็ญพรรณ ทิไธรินทร์¹

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บทความนี้เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์
ดร.กรวิภา วิมลสาร อาจารย์ที่ปรึกษา อย่างไรก็ตาม ข้อผิดพลาดหรือความบกพร่อง
ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอถึงประสบการณ์การเผชิญกับเหตุการณ์การถูกคุกคามทางเพศในที่ทำงานของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจำนวน 258 คน โดยครอบคลุมถึงรูปแบบของการคุกคามทางเพศทางวาจา ทางกาย ทางกริยาทำทางและการใช้สื่อภาพ การศึกษาพบว่าผู้หญิงส่วนใหญ่ตอบคำถามว่าไม่เคยพบเห็นและไม่เคยประสบกับเหตุการณ์การถูกคุกคามทางเพศ แต่มีเพียงเรื่องเดียวที่ผู้หญิงจะพบเห็นและเคยประสบกับเหตุการณ์การถูกคุกคามทางเพศคือ การเล่าเรื่องตลกกลามกที่เป็นคำถามหนึ่งในรูปแบบของการคุกคามทางเพศทางวาจา งานศึกษานี้ ยังพบว่ามุมมองของผู้ชายยังมีทัศนคติต่อการคุกคามทางเพศว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการทำงานนั้น เห็นได้ว่าสังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ โดยเฉพาะการที่ผู้หญิงถูกคุกคามทางเพศยังเป็นเรื่องที่ต้องปกปิดเอาไว้และไม่ได้รับการเปิดเผยอย่างแท้จริง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความอายหากผู้หญิงออกมาเปิดเผยว่าตนเองถูกกระทำการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ จะถูกสังคมประณามในด้านลบ

คำสำคัญ : การคุกคามทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ ความไม่เท่าเทียมทางเพศระหว่างหญิงและชาย

Abstract

This research will provide the experiences in confronting the situation in which women of 258 persons faced in the workplace. It will cover the forms of verbal, physical and image harassment. The study found that the majority of women answered that they neither faced nor encountered sexual harassment, but the issue that women can face as sexual harassment is only a dirty joke. It is a question of verbal sexual harassment. Furthermore, this research has found that a man's prospect concerning sexual harassment is common and can occur in the workplace. It is clear that Thai society has sexual inequality particularly covering sexual harassment of women and it is not exactly reveal as, It is a shameful issue. If women come out and disclose that they face any forms of sexual harassment by themselves, they will be blamed by society.

Keywords: sexual harassment, sexual violation, inequality between women and men

บทนำ

จากการศึกษาปัญหาการถูกคุกคามทางเพศ พบว่า สังคมยังขาดความเข้าใจในการคุกคามทางเพศทั้งที่เป็นความรุนแรงและเป็นการเลือกปฏิบัติรูปแบบหนึ่งที่กระทำต่อผู้หญิง หากมองการคุกคามทางเพศผ่านกรอบทฤษฎีสตรีนิยมพบว่าการกดขี่หรือการเอารัดเอาเปรียบทางเพศไม่ใช่สิ่งใหม่แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่สังคมทั่วไปยังไม่มีความเข้าใจหรือให้ความสนใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทั้งๆ ที่ในชีวิตประจำวันผู้หญิงบางคนถูกคุกคามทางเพศในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่ตนเองยังไม่รู้หรือคาดไม่ถึงว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการคุกคามทางเพศ อีกทั้งปัญหาการคุกคามทางเพศยังมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และอาจกระทบต่อจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้งยังเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเฉพาะในสังคมชายเป็นใหญ่ มักมองว่าเรื่องการคุกคามทางเพศเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ได้เสียหายอะไร และในหลายๆ กรณีผู้หญิงถูกกระทำการคุกคามทางเพศในหลายๆ สถานที่ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในและนอกสถานที่ทำงาน ซึ่งผู้กระทำมักใช้อำนาจที่เหนือกว่าโดยการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก อีกทั้งยังเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานกับเพื่อนร่วมงาน

บทความวิจัยชิ้นนี้นำเสนอผลของการสำรวจความคิดเห็นต่อปัญหาการถูกคุกคามทางเพศของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการและพฤติกรรม การถูกคุกคามทางเพศทั้งทางวาจา ทางกาย ทางกริยาทำทางและ การใช้สื่อภาพ โดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 258 คน เพื่อให้ทราบถึงประสบการณ์ มุมมองและความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการคุกคามทางเพศ นอกจากนี้ ยังได้วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติ กฎและระเบียบต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศ ในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยทฤษฎีระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) ซึ่งมีรากฐานมาจาก แนวคิดสตรีนิยมสายรากเหง้า(Radical Feminist) มาวิเคราะห์การกดขี่ ผู้หญิงเพราะเธอเป็นผู้หญิง หรือผู้หญิงถูกกดขี่เพราะเพศของเธอ เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันทางเพศที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากระบบ ชายเป็นใหญ่ ซึ่งสร้างอุดมการณ์และความเชื่อที่ทำให้ผู้ชายสามารถ เข้าถึงร่างกายของผู้หญิงได้ โดยผู้ชายเท่านั้นที่เป็นฝ่ายเริ่มหรือฝ่ายนำ ในขณะที่ฝ่ายหญิงต้องเป็นฝ่ายตามในทุกกรณี ความเชื่อเช่นนี้สะท้อน ให้เห็นถึงการกดขี่ผู้หญิงยังมีให้เห็นในทุกพื้นที่ของสังคม

ทัศนะของผู้เขียนมองว่าผู้ชายยังมีทัศนคติเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ เป็นเรื่องปกติธรรมดา เช่น การจับร่างกายของผู้หญิงเล็กๆ น้อยๆ ไม่เห็นเสียหายอะไร ซึ่งในงานวิจัยของผู้เขียนได้กล่าวถึงการคุกคามทางเพศของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่มีผู้หญิง บางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการคุกคามทางเพศทั้งทางวาจา ทางกาย กริยาท่าทาง และการใช้สื่อภาพว่า มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่ ในองค์กรและยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยหรือศึกษาเรื่องนี้มาก่อน ทำให้การคุกคามทางเพศยังเป็นเรื่องที่พบได้โดยทั่วไปในองค์กร โดยเฉพาะองค์กรด้านนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นพื้นที่ของระบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งสามารถพบเห็นการคุกคามทางเพศโดยการใช้วาจาในลักษณะต่างๆ เช่น การด่าทอ การพูดเสียดสี โดยผู้ชายมองว่าไม่ใช่เรื่องผิดปกติ แต่อย่างใด

ความหมายของการคุกคามทางเพศ

ทิพย์วรรณ แซ่ป้ง (2552, น. 14) ระบุว่า ลิน ฟาเลย์ (Lin Farley) เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า “การคุกคามทางเพศ” ขึ้นเมื่อครั้งที่เธอได้จัดทำหนังสือชื่อ “Sexual Shakedown: The Sexual Harassment on the Job” เมื่อปี พ.ศ. 2521 และพบว่าผู้ชายมักคิดว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (Sexual Objects) มากกว่าเป็นคณงานที่มีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งลิน ฟาเลย์ เสนอว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการยั่วยุอำนาจของเพศชายโดยผู้ที่กระทำการคุกคามทางเพศจะมีสถานภาพและตำแหน่งสูงกว่าผู้หญิงที่ถูกกระทำ

แคธารีน แม็คคินนอน (Catharine A. MacKinnon) ในงานเรื่อง Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination (1979) ให้ความหมายของการการล่วงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศว่าเป็นการแสดงออกหรือความโล่งใจทางเพศ ซึ่งผู้มีอำนาจเหนือกว่าบังคับข่มขู่ให้แก่อำนาจน้อยกว่า ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เข้าข่ายคุกคามทางเพศ มีหลายรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างการใช้ถ้อยคำร่วมกับท่าทาง เช่น การแตะโลมเกาแคะ การเล่าเรื่องตลกลามก การใช้สายตาโลมเลีย การเลียคสื การจับเนื้อต้องตัว การกอดจูบ การเข้าซื้อให้ไปกินข้าวหรือไปไหนมาไหนด้วย

คำนิยามของ ลิน ฟาเลย์ มีมุมมองที่คล้ายคลึงกับ แม็คคินนอน ว่าการคุกคามทางเพศเป็นพฤติกรรมของผู้ชายที่แสดงสิทธิในบทบาททางเพศเหนือหน้าที่การงานของผู้หญิงในฐานะที่เป็นคณงาน โดยพฤติกรรมดังกล่าวปราศจากการตอบสนองและไม่ได้รับการเชื้อเชิญที่มีลักษณะของการจ้างมองเรือนร่างของผู้หญิง การวิพากษ์วิจารณ์ไปจนถึงการถูกเนื้อต้องตัวโดยไม่จำเป็น และการนัดหมายแบบซ้าๆ ซากๆ (ทิพย์วรรณ แซ่ป้ง, 2552, น. 15)

การคุกคามทางเพศไม่เพียงแต่จะมีความหมายที่เกี่ยวกับเรื่องเพศแล้ว ยังหมายรวมถึงการละเมิดต่อกฎหมาย ดังที่ คณะกรรมการว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาสในการทำงานของสหรัฐอเมริกา (The US Equal Employment Opportunity Commission, n.d.) ได้นิยามการคุกคามทางเพศว่า หมายถึง การรุกรานทางเพศที่ไม่พึงปรารถนา การเรียกร้องให้มีความสัมพันธ์ทางเพศ (Sexual Favors) และพฤติกรรมทางวาจาและทางร่างกายอื่นๆ ที่สื่อไปในทางเพศ ถือเป็นการคุกคามทางเพศ การยอมจำนนต่อพฤติกรรมดังกล่าวถูกทำให้เป็นวาระหรือเป็นเงื่อนไขในการจ้างงานแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือการปฏิเสธต่อพฤติกรรมดังกล่าวโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจจ้างงาน ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลนั้น อีกทั้งยังมีลักษณะของการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีลักษณะข่มขู่ เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

กฎหมายที่คุ้มครองผู้หญิง จากการถูกคุกคามทางเพศ

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ รวมถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 เพื่อรับรองและคุ้มครอง รวมทั้งให้รัฐกำหนดมาตรการเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรค เพื่อส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ แม้ว่าประเทศไทยเป็นรัฐภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ซึ่งมีพันธกิจในการสร้างมาตรการและกฎหมายต่างๆ

เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อผู้หญิง แต่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ออกกฎหมายที่คุ้มครองและป้องกันการคุกคามทางเพศไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้น การยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) สังคมทุกภาคส่วนโดยเฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องมีทิศทางและสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศทั้งในด้านกฎหมายและนโยบายในการหยุดยั้งพฤติกรรมคุกคามทางเพศ ซึ่งเกิดกับสตรีและเด็ก ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ที่ระบุเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองเพื่อให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง นอกจากนี้จะต้องมีออกกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับความผิดเรื่องการคุกคามทางเพศสามารถเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้

อย่างไรก็ตาม บทลงโทษต่อผู้กระทำการคุกคามทางเพศในสังคมไทยยังไม่มีกฎหมายใดระบุไว้ นอกจากกฎหมายอาญาระบุไว้ในมาตรา 278 ซึ่งเป็นเพียงการกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุต่ำกว่าสิบห้าปี โดยขู่เข็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น โดยระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (โพสต์ทูเดย์ 2 พฤษภาคม 2552) การกระทำอนาจารเป็นเพียงการกระทำที่ไม่สมควรทางเพศที่กระทำต่อเนื้อตัวบุคคลโดยตรง ทำให้เกิดความอับอายขายหน้าในทางเพศต่อหน้าธารกำนัล ทั้งนี้กฎหมายอาญาได้บัญญัติคุ้มครองผู้หญิงเฉพาะการข่มขืนและการกระทำชำเรา ไม่ว่าโดยการขู่เข็ญหรือโดยการใช้กำลังประทุษร้าย รวมทั้งการกระทำอนาจารโดยการกอด จูบ ลูบ คลำ ปล้ำ

และจับต้องของสงวนหรือบังคับให้ผู้ถูกระทำจับต้องอวัยวะเพศของผู้กระทำผิด ซึ่งการกระทำดังกล่าวต้องมีเจตนาในทางความใคร่ในทางเพศหรือทางกามารมณ์ต่อผู้ถูกระทำโดยผู้กระทำนั้นไม่ยินยอม ดังนั้นหากมีเจตนาอย่างอื่นไม่มีความผิด การกระทำเหล่านี้เป็นการคาดเดาได้ยากที่มองว่าผู้กระทำมีเจตนา แม้ว่ามีกฎหมายลงโทษเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ แต่ยังไม่มีการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศแต่ประการใด ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศก็ไม่มีอยู่ในกฎหมายใดเลย

นอกจากนี้กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 ที่อธิบายถึงการคุกคามทางเพศในมาตรา 16 ที่กำหนดห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมหรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกิน คุกคามหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีจุดอ่อนหลายประการ ได้แก่ การให้การคุ้มครองเฉพาะแรงงานในระบบเท่านั้น อีกทั้งยังไม่คุ้มครองแรงงานที่ถูกคุกคามทางเพศ โดยผู้กระทำที่เป็นเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้านหรือผู้ทำงานในองค์กรอื่นๆ ตลอดจนพนักงานของรัฐก็ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายดังกล่าว (Suchada Thaweessit and Pimpawan Boonmongkon 2009) เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ ได้ระบุคำนิยามรวมถึงบทลงโทษที่ครอบคลุมประเด็นการคุกคามทางเพศเฉพาะลูกจ้างที่เป็นหญิงและเด็กเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงผู้ถูกระทำอาจไม่อยู่ในฐานะเป็นลูกจ้างแต่อาจเป็นเด็กนักเรียน นักศึกษาหรือบุคคลทั่วไป ซึ่งหากถูกล่วงเกินหรือถูกคุกคามทางเพศจะไม่สามารถได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเลย ทั้งนี้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา

(2552, น. 92) ได้ให้ความเห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลวนลามทางเพศต่อผู้หญิงยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองโดยตรง นอกจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 278 ที่ระบุความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา และความผิดฐานอนาจารเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงพฤติการณ์ในการลวนลามทางเพศต่อผู้หญิง

จะเห็นได้ว่าการคุกคามทางเพศเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการดำรงชีพและความเป็นอยู่ส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผู้ถูกระงับการกระทำทั้งต่อหน่วยงานและสังคม ซึ่งที่ผ่านมาสังคมจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนระหว่างหญิงและชายมากขึ้นก็ตาม แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่เห็นความสำคัญกับปัญหาการถูกคุกคามทางเพศนี้เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกล่วงละเมิดหรือการถูกคุกคามทางเพศในหน่วยงานภาครัฐที่มีเพิ่มขึ้น ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้มีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของข้าราชการภายในหน่วยงานและได้รับเรื่องราวการร้องทุกข์จากข้าราชการและพนักงานมักจะมีเรื่องการถูกคุกคามทางเพศอยู่ด้วยเสมอ ทั้งที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.” ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) จึงได้กำหนดรายละเอียดว่าการกระทำเช่นใดเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ และได้ออกกฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำความผิดอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดรูปแบบการคุกคามทางเพศทางวาจา ทางกาย ทางกริยาท่าทางและการใช้สื่อภาพที่ผู้กระทำไม่พึงประสงค์หรือ

ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญทางเพศว่าเป็นการคุกคามทางเพศ
ทั้งสิ้น อีกทั้งกำหนดโทษทางวินัยทั้ง 5 สถาน ซึ่งใช้บังคับเฉพาะกับ
ข้าราชการพลเรือนสามัญ 19 กระทรวงเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมตำรวจ
ทหารหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นใด ทั้งนี้การถูกคุกคามทางเพศในระบบ
ราชการส่วนใหญ่ยังไม่ใช่เรื่องสำคัญที่หน่วยงานนั้นๆ จะลงโทษ
ผู้กระทำความผิดถึงขั้นไล่ออก สำนักงานกิจการสตรีและสถาบัน
ครอบครัว และโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา (2552, น. 92)
ได้ให้ความเห็นว่า การลงโทษข้าราชการที่มีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ
ผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นการอนาจาร การหลอกลวงเพื่อมีเพศสัมพันธ์หรือ
การจดทะเบียนช้อน ตลอดจนการนอกใจภรรยา มักจะได้รับโทษ
ที่เบาบางเพราะการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
พลเรือน พ.ศ. 2551 ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการสอบสวน
ข้อมูลที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) รวบรวม
มายังพบว่า กรณีการล่วงละเมิดทางเพศมีโทษเพียงตัดเงินเดือน
ร้อยละ 5 เป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งเป็นโทษที่เบาบางเมื่อเทียบกับ
ความเสียหายที่เกิดกับผู้หญิง อีกทั้งในบางกรณีเมื่อเกิดเหตุการณ์
การถูกคุกคามทางเพศขึ้นในหน่วยงานภาครัฐมักมีการรอมชอมซึ่งกัน
และกันหรือการร้องขอเพื่อให้ระงับพฤติกรรมดังกล่าว และหากมีหลักฐาน
ชัดเจนว่ามีความผิดจริงก็เป็นความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง เพียงแต่การ
ว่ากล่าวตักเตือนหรืออย่างมากที่สุดโทษภาคทัณฑ์เท่านั้น และเมื่อพ้น
กำหนดโทษผู้กระทำความผิดก็มักกลับมากระทำการคุกคามทางเพศ
กับผู้หญิงคนเดิมหรือคนใหม่ได้อีก เพราะบทลงโทษที่น้อยทำให้
ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวสะท้อนให้เห็นว่าสังคมขาดความเคารพ
ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงโดยมองเรื่องการคุกคามทางเพศ
ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด ในส่วนของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เป็นหน่วยงานสังกัดรัฐสภาและไม่ได้ขึ้นตรงกับสำนักงานคณะกรรมการ

ข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่สามารถใช้บังคับเฉพาะกับข้าราชการพลเรือนสามัญ 19 กระทรวงเท่านั้น ไม่รวมหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ได้สังกัดกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554 ว่าด้วยวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญมีการระบุเพียงรายละเอียดการลงโทษทางวินัยร้ายแรงตามกฎหมาย ก.ร. (ข้อ 11) เกี่ยวกับการกระทำอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง และเป็นกรณีเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวเท่านั้น

ต่อมาหน่วยงานต่างๆ ในระบบราชการได้เห็นความสำคัญกับปัญหาการคุกคามทางเพศของบุคลากรภายในองค์กรมากขึ้น ดังนั้นหน่วยงานสังกัดรัฐสภารวมทั้งผู้บริหารที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการถูกคุกคามทางเพศมากขึ้น จึงมีการออกพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554 ได้มีบทบัญญัติและได้ออกกฎ ก.ร. ว่าด้วยวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ พ.ศ. 2555 ที่ได้ระบุเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศและคุกคามทางเพศ เอาไว้ในข้อ 4 ที่ครอบคลุมประเด็นการคุกคามทางเพศในทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตามการคุกคามทางเพศของผู้หญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภายังมีผู้หญิงบางคนที่ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการคุกคามทางเพศว่าคืออะไร และมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร ซึ่งเรื่องนี้ยังเป็นเรื่องใหม่ในองค์กรและยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยหรือศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมทั้งยังไม่มีกระบวนการเกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชายให้เป็นกระแสหลักภายในองค์กร ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับข้าราชการ เนื่องจากข้าราชการทั้งหญิงและชายจะได้รับสิทธิและ

โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตลอดจนสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นหลักประกันที่มั่นคงให้กับผู้หญิงต่อไป นอกจากนี้ยังทำให้ผู้หญิงกล้าที่จะออกมาต่อสู้และเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านี้

สาเหตุหลักของการถูกคุกคามทางเพศ : ระบบปิตาธิปไตยและความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ

ในสังคมไทยยังมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันอยู่บนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมยังเอื้อประโยชน์บางประการให้ผู้ชายควบคุมและครอบงำผู้หญิง โดยมองสถานภาพความเป็นรองในด้านของสรีระร่างกายที่อ่อนแอ และต้องได้รับการคุ้มครองจากบิดาและพี่ชาย นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของคนในสังคมที่ส่งผ่านวาทกรรมรุ่นต่อรุ่นว่าผู้หญิงมีหน้าที่และบทบาทในการดูแลครอบครัวซึ่งคือเมียและแม่เท่านั้น การถูกควบคุมในเนื้อตัวร่างกายนี้ทำให้ผู้หญิงถูกกดขี่และเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย ดังที่ เคต มิลเลตต์ (Kate Millett) ได้เขียนหนังสือชื่อ Sexual Politics เมื่อปี ค.ศ. 1971 เสนอว่า การที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงและสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ความต้องการของผู้ชาย การยอมรับของสังคมต่อความสัมพันธ์ทางเพศที่เหลื่อมล้ำกันทางอำนาจ ซึ่งผ่านกระบวนการขัดเกลากว้างขวาง (Millett 1971 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินธิ์, 2545, น. 89) โดยกลุ่มที่ครอบงำในสังคมเป็นผู้กำหนดความเป็นหญิงและความเป็นชายตามค่านิยมและความต้องการของตน ซึ่งมีผลต่อบทบาทที่แต่ละฝ่ายต้องกระทำ และมีผลต่อสถานภาพที่ตามมา เช่น ความเป็นผู้หญิงหมายถึงความอ่อนแอ ไม่กล้าตัดสินใจ ชอบใช้อารมณ์และไม่มีเหตุผล สถานภาพเช่นนี้ทำให้ผู้หญิงตกเป็นรองผู้ชายเสมอมา

อย่างไรก็ตามความมีอำนาจสูงสุดของผู้ชายมิได้หมายถึงเรื่องสรีระเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการยอมรับระบบค่านิยมในบทบาทหรือบุคลิกลักษณะ เคต มิลเลต์ เสนอว่าการกดขี่ผู้หญิงได้รวมเรื่องการคุกคามทางเพศเข้าไปด้วย

การถูกคุกคามทางเพศในหน่วยงานภาครัฐ

การถูกคุกคามทางเพศมักพบได้ทั้งในสถานศึกษา สถานที่ราชการ และองค์กรต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้การศึกษาของ กฤตยา อาชวนิจกุล (2552, น. 22) ได้รวบรวมประเด็นของการถูกคุกคามทางเพศในประเทศไทยระหว่างปี 2545-2551 พบว่าปัญหาการถูกคุกคามทางเพศได้เกิดขึ้นมานานแล้วแต่บุคคลทั่วไปยังไม่มีความเข้าใจหรือให้ความสนใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทั้งๆ ที่ในชีวิตประจำวันผู้หญิงบางคนถูกคุกคามทางเพศ แต่ตนเองยังไม่รู้หรือคาดไม่ถึงว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการคุกคามทางเพศ เช่น กรณีอาจารย์ผู้ชายคุกคามทางเพศนักศึกษาสาวในมหาวิทยาลัยของรัฐ 2 แห่งในช่วงต้นปี 2551 ซึ่งลักษณะการคุกคามทางเพศของอาจารย์ทั้งสองมีความใกล้เคียงกัน คือการยื่นข้อเสนอบนการจับ กอด จูบและลูบไล้ร่างกาย เช่น หน้าอก ลำตัว เพื่อแลกกับเกรดของนักศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ เหตุการณ์เหล่านี้มักเกิดภายในห้องพักอาจารย์ ซึ่งเป็นสถานที่ปลอดภัยและก่อให้เกิดการคุกคามทางเพศได้ง่าย สะท้อนให้เห็นถึงร่างกายของผู้หญิงมีคุณค่าไว้สำหรับตอบสนองความต้องการของผู้ชายเท่านั้น อีกทั้งสังคมมักตั้งคำถามกับฝ่ายหญิงว่าเป็นฝ่ายสมยอมมากกว่าจะเป็นการถูกคุกคามทางเพศ

ผลการศึกษาผู้วิจัยซึ่งได้ทำการสำรวจปัญหาการถูกรุคคามทางเพศของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาพบว่า สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงถูกรุคคามทางเพศ โดยมีปัจจัยด้านอายุที่ต่ำกว่า 35 ปี มีสถานภาพโสดและตำแหน่งที่เท่ากับผู้ชายหรือน้อยกว่าจะประสบกับการถูกรุคคามทางเพศได้มากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้วาจาในการถูกรุคคามทางเพศพบมากในลักษณะของการเล่าเรื่องตลกขบขันและการวิพากษ์วิจารณ์รูปร่างหน้าตาของผู้หญิง ซึ่งผู้ชายมีทัศนคติว่าการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ดังตารางแสดงรายละเอียดสถานภาพของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และตารางแสดงร้อยละของข้าราชการหญิงที่เผชิญกับการถูกรุคคามทางเพศ

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดสถานภาพของข้าราชการหญิงในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สถานภาพ	ร้อยละ	สถานภาพ	ร้อยละ
1. อายุ		3. การศึกษา	
- 25 – 35 ปี	66	- ต่ำกว่าปริญญาตรี	13.60
- 36 ปี – 45 ปี	29	- ปริญญาตรี	56.20
- 46 ปีขึ้นไป	5	- ปริญญาโท	30.20
2. สถานภาพการสมรส		4. ตำแหน่ง	
- โสด	65.50	- ทั่วไป	60.00
- สมรส	31.80	- นักวิชาการ	40.00
- หย่า	2.70		

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของข้าราชการหญิงที่เผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศ

รูปแบบการถูกคุกคามทางเพศ	ร้อยละของผู้หญิงที่เผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศ
1. การถูกคุกคามทางเพศทางวาจา	
- การถูกวิพากษ์วิจารณ์รูปร่างหน้าตาหรือการแซวเรื่อนร่าง	50.00
- การเล่าเรื่องตลกกลามก	63.57
- การถูกตามตื้อ ตามจีบหรือชักชวนไปไหนสองต่อสอง	17.83
- การพูดสองแง่สองง่าม	29.06
2. การถูกคุกคามทางเพศทางกาย	
- การจับมือ จับแขน ลูบแขน โอบไหล่	24.80
- การนั่งใกล้ชิดเกินจำเป็นหรือเอาตัวเบียดร่างกายของ ผู้หญิงอย่างจงใจ	16.67
- การจับต้องของสงวนในร่างกายนอก ก้น สะโพกหรืออวัยวะเพศ	2.33
3. การถูกคุกคามทางเพศทางกริยาท่าทาง	
- การจ้องมองแบบกรุ้มกริ่มหรือใช้สายตาแตะโลมเรื่อนร่างของผู้หญิง	24.81
- การใช้นิ้วมือทำสัญลักษณ์ทางเพศ	2.71
- การใช้ปากทำท่าจูบหรือเลียริมฝีปาก	5.05

4. การถูกคุกคามทางเพศทางการใช้
สื่อภาพ

- การนำภาพไปเปลี่ยนเป็นภาพพัก หน้าจอในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือ มือถืออย่างจงใจ	18.22
- การได้รับอีเมลที่มีข้อความ ภาพ คำกลอนที่ลามก	30.62
- การจับกลุ่มดูหนังโป๊หรือภาพลามก	43.02
- การนำปฏิทินภาพผู้หญิงนุ่งน้อย ห่มน้อยมาตั้งบนโต๊ะทำงาน	29.07

ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้ชายมักจะไม่กระทำการคุกคามทางเพศกับผู้หญิงที่อายุมาก เป็นโสดหรือแต่งงานแล้วและมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่เหนือกว่า ซึ่งผู้ชายจะให้ความสนใจและไม่กล้าที่จะแสดงท่าทีหรือพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยวัฒนธรรมของไทยเรื่องเพศของผู้หญิงยังถูกปิดกั้นทำให้ผู้หญิงและผู้ชายมีอำนาจทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสตรีนิยมสายรากเหง้า (Radical Feminism) อธิบายถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเกิดจากอุดมการณ์ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่กดขี่เอารัดเอาเปรียบผู้หญิงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพเป็นรองผู้ชาย โดยเฉพาะเรื่องกามารมณ์ที่ผู้ชายแสดงต่อผู้หญิงถูกทำให้เชื่อว่าเป็นเรื่องปกติและชอบธรรม

ในทัศนะของผู้วิจัยต่อปรากฏการณ์การคุกคามทางเพศที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงอาจเกิดขึ้นในลักษณะของสถานที่เชื้อให้เกิดเหตุการณ์การคุกคามทางเพศเกิดขึ้น ทั้งนี้ พบว่าเวลา โอกาสมีความสัมพันธ์กับสถานที่ ซึ่งผู้กระทำอาจจะพบเห็นเหยื่อที่ตนเองสนใจกำลังอยู่คนเดียวในตอนเช้าหรือตอนเย็นที่ไม่มีคนพลุกพล่าน โดยผู้ชายต้องการแสดงความเหนือกว่าและจงใจกระทำการคุกคามทางเพศกับเหยื่อทั้งการจับมือ ถูแขน การจ้องมองแบบกรูมกริมและการใช้ร่างกายของตนเองเบียดเข้ากับร่างกายของผู้หญิงในขณะที่ผู้หญิงไม่ทันระมัดระวังตนเอง เห็นได้ว่าการกระทำเช่นนี้ผู้ชายมักไม่สนใจว่าผู้หญิงจะเกิดความรู้สึกเช่นไร สะท้อนให้เห็นว่าร่างกายของผู้หญิงเป็นแหล่งดึงดูดใจทางเพศ เช่น รูปร่างหน้าตา อายุ และสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่าเป็นปัจจัยที่ผู้ชายแสดงออกทางเพศในลักษณะของการใช้อำนาจที่เหนือกว่าบังคับให้ผู้หญิงยอมรับพฤติกรรมทางเพศที่ผู้หญิงไม่พึงปรารถนา ภายในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องตลกกลามกหรือการวิพากษ์วิจารณ์รูปร่างหน้าตาของผู้หญิงยังเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการทำงาน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการคุกคามทางเพศทางวาจาที่ผู้ชายมักมองว่าการคุกคามทางเพศเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยหรือเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ไม่เสียหายอะไร แต่ในทางกลับกันผู้หญิงที่ถูกกระทำการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ มักเกิดความกลัวและอับอาย ทำให้ไม่กล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวตนเองถูกคุกคามทางเพศ

เห็นได้ว่าความกลัวและความอายจากการถูกคุกคามทางเพศยังเป็นปัญหาที่ซ่อนเร้นและไม่ได้ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง หากผู้หญิงออกมาเปิดเผยข้อมูลว่าตนเองเคยตกเป็นเหยื่อมักถูกสังคมมองในด้านลบ และเกิดผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจหรือต่อหน้าที่การงาน ทำให้ผู้หญิงที่เผชิญกับการคุกคามทางเพศบางคนไม่กล้าเปิดเผยเรื่องราวดังกล่าว เนื่องจากกังวลเรื่องความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน หากฝ่ายผู้กระทำมีอำนาจเหนือกว่าหรือเป็นผู้บังคับบัญชา ส่วนผู้หญิงมีตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่าอาจถูกข่มขู่และไม่ได้ได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน ผู้เขียนเห็นว่า ผู้หญิงที่ถูกคุกคามทางเพศควรได้รับการสนับสนุนให้กล้าที่จะออกมาเผชิญหน้ากับปัญหาการคุกคามทางเพศ เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการและกลไกในการป้องกันการคุกคามทางเพศต่อผู้หญิง

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2552). ถึงเวลาต้องเข้าใจและแก้ไขความรุนแรงทางเพศ เอดส์ และท้องไม่พร้อม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา.
- กฎ ก.พ.ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553.
- ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127, ตอนที่ 59 ก, หน้า 14–16. (28 กันยายน 2553). สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2553/A/059/14.PDF> .
- กฎ ก.ร. ว่าด้วยวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ พ.ศ. 2555. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 129, ตอนที่ 20 ก, หน้า 1–4. (22 กุมภาพันธ์ 2555). สืบค้น จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2555/A/020/1.PDF>.
- ทิพย์วรรณ แซ่ป้ง. (2552). พฤติกรรมการคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน: กรณีศึกษาพยาบาลโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). สตรีนิยม ขบวนการ และแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา. (2552). มาตรฐานและตัวชี้วัดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย 2. กรุงเทพฯ: บริษัท บิซิเนส อินฟอร์เมชั่นพับลิชิตี จำกัด
- MacKinnon, C.A. (1979). Sexual Harassment of Working Women A Case of Sex Discrimination. New Haven and London: Yale University Press.

- Suchada Thaweesit and Pimpawan Boonmongkon. (2009). Sexuality Education & Sexual Harassment Two Critical Issues on Sexual & Reproductive Health & Rights in Thailand. Kuala Lumpur, Malaysia: The Asian-Pacific Resource and Research Centre for Women (ARROW).
- U.S. Equal Employment Opportunity Commission. (n.d.). Sexual Harassment Equal Employment Opportunity Commission. Retrieved from http://www.eeoc.gov/laws/types/sexual_harassment.cfm

